

Lantmäteri rapport 2012:2

Elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning

Copyright © ·Lantmäteriet

Författare: Anna-Karin Lindh, Tomas Öhrn, Olle Unger och Sven Jonsson

Lantmäterirapport 2012:2 – ISSN 0280-5731

Elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning

Förord

Elektronisk förvaltning (e-förvaltning) är ett begrepp som använts inom statsförvaltningen sedan 1990-talet. E-delegationen, som tillsattes av regeringen i mars 2009, har tillsammans med Terminologicentrum (TNC) i databasen Rikstermbanken definierat e-förvaltning som ”offentlig förvaltning som sker med stöd av e-tjänster”. I *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt* (prop. 2009/10:175) finns en mer utförlig beskrivning. ”E-förvaltning har definierats som verksamhetsutveckling i offentlig förvaltning som drar nytta av informations- och kommunikationsteknik kombinerad med organisatoriska förändringar och nya kompetenser.” Där anges vidare att syftet med e-förvaltning är att förbättra hur myndigheter, kommuner och landsting med internet och annan it-teknik kommunicerar och tillhandahåller tjänster för allmänheten.

En viktig utgångspunkt är att e-tjänster ska användas för att förbättra tillgängligheten till förvaltningen för medborgare och företag, oberoende av t.ex. bostadsort, verksamhetsort, ålder eller funktionsnedsättning.

Regeringens mål med e-förvaltningsarbetet är också att det ska vara så enkelt som möjligt för så många som möjligt att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter samt ta del av förvaltningens service. Dessutom bör e-förvaltningen stärka öppenheten och medborgares, företags och organisationers utvecklingsförmåga i syfte att skapa största möjliga samlad nytta i samhället.

Elektronisk ansökan (e-ansökan) till myndigheter förekommer redan. Även elektronisk informationsöverföring mellan myndigheter och enskilda är vanlig idag. Det finns givetvis inga tekniska hinder för Lantmäteriet att i större utsträckning än i dag använda elektronisk kommunikation i ärendehantering.

I denna rapport föreslås därför att det införs möjligheter

- att* elektroniskt ansöka om förrättning med hjälp av elektroniskt signerade handlingar,
- att* inge andra nödvändiga handlingar elektroniskt,
- att* underrätta och informera elektroniskt och
- att* samtidigt tydliggöra att sökanden i lantmäteriansökningar har ett ansvar för att lämna fullständiga kontaktuppgifter.

Den traditionella papperskommunikationen mellan allmänheten, lantmäterimyndigheterna och övriga myndigheter ska dock alltjämt vara ett alternativ.

Denna rapport innehåller alltså ett antal förslag som utgör några steg mot att förverkliga målen med e-förvaltningen i fastighetsbildningsverksamheten.

Denna rapport är utarbetad av juristen och förrättningslantmätaren Anna-Karin Lindh, chefsjuristen Tomas Öhrn, lantmätaren Olle Unger samt juristen Sven Jonsson, alla från Lantmäteriet.

Gävle i augusti 2013

Bengt Kjellson
Generaldirektör
Lantmäteriet

Innehåll

Förord	2
Innehåll	5
Berörda bestämmelser	7
Förkortningar	8
1 Författningsförslag	9
1.1 Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)	9
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering	14
1.3 Förslag till förordning om ändring i fastighetsbildningskungörelsen (1971:762)	15
2 Bakgrund till förslagen	17
2.1 E-förvaltning	17
2.2 E-legitimation och elektroniska signaturer	18
2.3 Behov av lagändring	19
3 Gällande ordning	20
3.1 Berörda lagar inom fastighetsbildning	20
3.2 Förrättningsprocessen	21
3.3 Kontaktuppgifter	22
3.4 Expediering	23
3.5 Personuppgifter	25
4 Överväganden	26
4.1 Elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning	26
4.2 Vid vilka förrättningar ska ansökan kunna ges in elektroniskt?	29
4.3 Elektroniska handlingar som bifogas ansökan	30
4.4 När ska en elektronisk ansökan betraktas som inkommen?	35
4.5 Några frågor rörande fastighetsbildningskungörelsen	37
4.6 Kontaktuppgifter	38
5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	40

6	Kostnader och andra konsekvenser	41
7	Författningskommentar	44
7.1	Förslaget till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)	44
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering	50
7.3	Förslaget till förordning om ändring i fastighetsbildningskungörelsen (1971:762)	51

Berörda bestämmelser

Förslagen i denna rapport ska möjliggöra följande.

- Lantmäterimyndigheterna kan motta ansökningar och andra handlingar i en fastighetsbildningsförrättning i elektronisk form.
- Lantmäteriet får möjlighet att utforma de föreskrifter som krävs i anledning av införandet av e-ansökan.
- Lantmäterimyndigheterna kan begära att sökanden ska lämna fullständiga kontaktuppgifter med bland annat adress, e-postadress, telefonnummer, uppgifter av betydelse för delgivning m.m. Motsvarande uppgifter ska lämnas om andra kända sakägare eller berörda rättsägare. Sökanden ska även ange dessa uppgifter för ställföreträdare samt ombud.

För att åstadkomma detta föreslås i rapporten att det införs några nya författningsbestämmelser och att några andra ändras.

Följande lagrum aktualiseras.

- 4 kap. 8 § fastighetsbildningslagen (1970:988),
- 4 kap. 8 a § fastighetsbildningslagen (1970:988),
- 4 kap. 8 b § fastighetsbildningslagen (1970:988),
- 4 kap. 8 c § fastighetsbildningslagen (1970:988),
- 4 kap. 9 § fastighetsbildningslagen (1970:988),
- 4 kap. 13 § fastighetsbildningslagen (1970:988),
- 2 § lag om äganderättsutredning och legalisering (1971:1037) och
- 29 och 38 §§ fastighetsbildningskungörelsen (1971:762).

Syftet med rapporten är att lämna förslag och underlag som medför att ytterligare steg kan tas mot målet att korta handläggningstiderna för förrättningshandläggningen och sänka förrättningskostnaderna för sakägarna. En elektronisk förrättningsprocess är också en viktig komponent för att uppnå det av regeringen prioriterade målet om e-förvaltningen, 24-timmarsmyndigheten, som innebär att medborgarna ska kunna kommunicera med myndigheterna dygnet runt veckans alla dagar.

Förkortningar

AL	Anläggningslag (1973:1149)
ArkL	Arkivlag (1990:782)
AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
BrB	Brottsbalk (1962:700)
Ds	Departementsserien
FBL	Fastighetsbildningslag (1970:988)
FBK	Fastighetsbildningskungörelse (1971:762)
FL	Förvaltningslag (1986:223)
FPL	Förvaltningsprocesslag (1971:291)
FRL	Lag (2000:224) om fastighetsregister
JB	Jordabalk (1970:994)
LL	Ledningsrättslag (1973:1144)
LMV	Lantmäteriverket (sedan 2008 Lantmäteriet)
NJA	Nytt juridiskt arkiv, del I
OSL	Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
Prop.	Proposition
PUL	Personuppgiftslag (1998:2049)
RA-MS	Riksarkivets myndighetsspecifika föreskrifter om gallring och annan arkivhantering
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
SOU	Statens offentliga utredningar
TF	Tryckfrihetsförordningen (1949:105)
ÄB	Ärvdabalk (1958:637)
ÄktB	Äktenskapsbalk (1987:230)
ÄL	Lag (1996:242) om domstolsärenden
ÄULL	Lag (1971:1037) om äganderätt och legalisering

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988)¹

dels att 4 kap. 8, 9 och 13 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 4 kap. 8 a, 8 b och 8 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

8 §²

Ansökan om fastighetsbildning görs *skriftligen* hos lantmäteri myndigheten.

Muntlig ansökan som görs vid förrättnings sammanträde *skall* dock godtas, om den väckta frågan lämpligen kan prövas vid samma förrättning.

Sökanden *skall* ange den åtgärd som han önskar genomförd samt uppge den eller de fastigheter för vilka han för talan. I den mån det kan anses skäligt att sökanden skaffar uppgifter *därom* eller sådana ändå är tillgängliga för *honom*, *skall* han också ange de andra

En ansökan om fastighetsbildning ska göras *i pappersform eller i form av ett elektroniskt original* hos lantmäteri myndigheten.

En muntlig ansökan som görs vid förrättnings sammanträde *ska* dock godtas, om den väckta frågan lämpligen kan prövas vid samma förrättning.

Sökanden *ska* ange den åtgärd som han *eller hon* önskar genomförd samt uppge den eller de fastigheter för vilka han *eller hon* för talan. I den mån det kan anses skäligt att sökanden skaffar uppgifter *om detta* eller sådana ändå är tillgängliga för *sökanden*, *ska*

¹ Lagen omtryckt 1992:1212.

² Senaste lydelse 1995:1394.

fastigheter som saken angår ävensom namn och postadress beträffande fastighetsägarna samt de innehavare av servitut, nyttjanderätt eller rätt till elektrisk kraft som kan beröras av åtgärden.

Ansökningshandling skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Till ansökningshandling skall sökanden i huvudskrift eller styrkt avskrift föga de skriftliga handlingar som han innehar och som är av betydelse i saken.

han eller hon också ange de andra fastigheter som saken angår liksom sådana uppgifter som avses i 8 a § första och andra styckena som behövs för att myndigheten ska kunna komma i kontakt med fastighetsägarna samt de innehavare av servitut, nyttjanderätt eller rätt till elektrisk kraft som kan beröras av åtgärden.

En ansökningshandling ska vara undertecknad av sökanden eller hans eller hennes ombud.

Till en ansökningshandling ska sökanden i original eller bestyrkt kopia bifoga de handlingar som han eller hon innehar och som är av betydelse i saken. Om en handling ges in i form av en bestyrkt kopia får lantmäterimyndigheten begära att originalhandlingens uppvisas.

8 a §

En ansökan om lantmäteri-förrättning ska innehålla uppgift om sökandens

1. personnummer eller organisationsnummer,

2. postadress och adress till arbetsplats samt i förekommande fall annan adress där sökanden kan anträffas för delgivning genom stämningssman,

3. telefonnummer till bostaden och arbetsplatsen samt mobiltelefonnummer, med undantag för nummer som avser ett hemligt telefonabonnemang som behöver uppges endast om lantmäterimyndigheten begär det,

4. e-postadress, och

5. förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning med honom eller henne.

Förs sökandens talan av ställföreträdare, ska motsvarande uppgifter lämnas även om denne. Har sökanden ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.

Uppgifter som avses i första-andra styckena ska gälla förhållandena när uppgifterna lämnas till lantmäterimyndigheten. Ändras något av dessa förhållanden eller är en uppgift ofullständig eller felaktig, ska det genast anmälas till lantmäterimyndigheten.

8 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur en ansökan i form av ett elektroniskt original ska utformas, undertecknas och ges in till lantmäterimyndigheten.

En ansökan om fastighetsbildning som ges in i form av ett elektroniskt original, ska lämnas till ett mottagningsställe för elektroniska handlingar som lantmäterimyndigheten har anvisat.

En ansökan ska anses ha kommit in till lantmäterimyndigheten när den har anlänt till ett sådant mottagningsställe.

8 c §

En handling i ett fastighetsbildningsärende får ges in elektroniskt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur elektroniska handlingar får ges in

elektroniskt.

Om en handling som avses i första stycket ges in elektroniskt, ska den elektroniska handlingens överensstämmelse med originalet vara bestyrkt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur elektroniska handlingar bestyrks.

Om en ansökan inte uppfyller föreskrifterna i 8 §, eller i övrigt är ofullständig, kan lantmäterimyndigheten förelägga sökanden att avhjälpa bristen.

Om lantmäterimyndigheten har beslutat att sökanden skall betala förskott på förrättningskostnaderna innan ansökan tas upp till prövning, kan sökanden också föreläggas att fullgöra denna skyldighet.

Förrättningslantmätare och god man får *ej* vara ombud för eller biträde åt sakägare vid den lantmäterimyndighet som han tillhör. *Ej heller får den vara ombud eller biträde som tagit befattning med saken i sin tjänst eller såsom ombud för eller biträde åt sakägare med motstående intresse.* Detsamma gäller *beträffande* den som står i sådant förhållande till förrättningsman som avses i 4 kap. 12 § rättegångsbalken.

I övrigt gäller 12 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

9 §

Om en ansökan inte uppfyller föreskrifterna i 8, 8 a eller 8 c §, eller i övrigt är ofullständig, får lantmäterimyndigheten förelägga sökanden att avhjälpa bristen.

Om lantmäterimyndigheten har beslutat att sökanden ska betala förskott på förrättningskostnaderna innan ansökan tas upp till prövning, får sökanden också föreläggas att fullgöra denna skyldighet.

13 §³

En förrättningslantmätare eller en god man får inte vara ombud för eller biträde åt sakägare vid den lantmäterimyndighet som han tillhör. Den som har tagit befattning med saken i sin tjänst eller såsom ombud för eller biträde åt sakägare med motstående intresse får inte heller vara ombud eller biträde. Detsamma gäller den som står i sådant förhållande till förrättningsman som avses i 4 kap. 12 § rättegångsbalken.

En skriftlig fullmakt behöver inte visas upp annat än om lantmäterimyndigheten anser att det behövs.

³ Senaste lydelse 1995:1394.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering ska ha följande lydelse.

2 §⁴

Äganderättsutredning sker vid förrättning, som handläggs av lantmäterimyndigheten.

Om äganderättsutredningen är av betydelse för en annan förrättning som handläggs av lantmäterimyndigheten, får myndigheten handlägga äganderättsutredningen och den andra förrättningen gemensamt.

Bestämmelserna i 4 kap. 1–7, 12 och 13 §§, 14 § första och fjärde styckena, 16–23, 28 och 29 §§, 30 § första stycket samt 31 och 33–40 §§ fastighetsbildningslagen (1970:988) tillämpas också i fråga om äganderättsutredning.

Lantmäterimyndigheten *skall* underrätta den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet om tid och plats för sammanträden, om en sådan nämnd kan antas ha ett intresse i ärendet.

Bestämmelserna i 4 kap. 1–7, 8 c, 12 och 13 §§, 14 § första och fjärde styckena, 16–23, 28 och 29 §§, 30 § första stycket samt 31 och 33–40 §§ fastighetsbildningslagen (1970:988) tillämpas också i fråga om äganderättsutredning.

Lantmäterimyndigheten *ska* underrätta den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet om tid och plats för sammanträden, om en sådan nämnd kan antas ha ett intresse i ärendet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

⁴ Senaste lydelse 1995:1401

1.3 Förslag till förordning om ändring i fastighetsbildningskungörelsen (1971:762)

Härigenom föreskrivs att 29 och 38 §§ fastighetsbildningskungörelsen (1971:762) ska ha följande lydelse.

29 §

Inom fyrtiofem dagar från det förrättningen eller, om *besvär anförts*, domstolens avgörande vunnit laga kraft *skall* ett exemplar av förrättningshandlingarna sändas till sakägaren. *Finns det* flera sakägare, *skall* expediering ske till den av dem som de utser eller, om de *ej* kan enas, till den av sakägarna som förrättningslantmätaren utser. *Handling* som utan olägenhet kan undvaras av sakägaren behöver *ej* översändas.

Inom fyrtiofem dagar från det *att* förrättningen eller, om *överklagande skett*, domstolens avgörande vunnit laga kraft *ska* ett exemplar av förrättningshandlingarna sändas till sakägaren. *Om det finns* flera sakägare, *ska* expediering ske till den av dem som de utser eller, om de *inte* kan enas, till den av sakägarna som förrättningslantmätaren utser. *En handling* som utan olägenhet kan undvaras av sakägaren behöver *inte* översändas.

Lantmäterimyndigheten bestämmer om förrättningshandlingarna ska skickas med vanligt brev eller på något annat sätt.

38 §

Lantmäteriet får meddela

närmare föreskrifter om

1. förande av dagbok,
2. akter,
3. arkivering, och
4. fastställande av lösen.

Lantmäteriet får meddela

närmare föreskrifter om

1. förande av dagbok,
2. akter,
3. arkivering,
4. fastställande av lösen,
5. *hur en ansökan om fastighetsbildning i form av ett elektroniskt original ska utformas, undertecknas och ges in till lantmäterimyndigheten*⁵
6. *förutsättningarna för att ge in andra handlingar i ärendet elektroniskt*⁶, och
7. *hur en elektronisk handling överensstämmer med originalet ska vara bestyrkt*.⁷

Lantmäteriet får även i övrigt meddela föreskrifter som behövs för tillämpningen av fastighetsbildningslagen (1970:988), lagen (1970:989) om införande av fastighetsbildningslagen, lagen (1970:990) om förmånsrätt för fordran på grund av fastighetsbildning och denna kungörelse.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2014.

⁵ Bemyndigandet går tillbaka på 4:8b

⁶ Bemyndigandet går tillbaka på 4:8c 1 st

⁷ Bemyndigandet går tillbaka på 4:8c 2 st

2 Bakgrund till förslagen

2.1 E-förvaltning

De senaste årens utveckling när det gäller allmänhetens användning av persondatorer och internetjänster har skapat nya förutsättningar för offentlig förvaltning. Kommunikationen mellan medborgare och myndigheter samt myndigheter emellan kan i allt högre utsträckning ske med hjälp av modern informationsteknologi och myndigheterna kan i ökande grad använda sig av den nya tekniken vid sin diarieföring, ärendehantering och arkivering.

I propositionen Ett informationssamhälle för alla (prop. 1999/2000:86) uttalade regeringen att den statliga förvaltningen ska vara ett föredöme som aktiv användare av informationsteknik i den egna verksamheten och i samverkan med företag och myndigheter. Regeringen uttalade också att utvecklingen av s.k. 24-timmarsmyndigheter bör stimuleras. Med 24-timmarsmyndighet avses en myndighet som dygnet runt är elektroniskt tillgänglig för allmänheten för informationshämtande och ärendehantering. Begreppet 24-timmarsmyndigheten har numera ersatts med begreppet e-förvaltning.

I mars 2009 tillsatte regeringen den så kallade E-delegationen vars uppdrag är att samordna myndigheternas IT-baserade utvecklingsprojekt. Utredningen har hittills lämnat följande betänkanden:

Strategi för myndigheternas arbete med e-förvaltning, SOU 2009:86,

Så enkelt som möjligt för så många som möjligt:

- från strategi till handling för e-förvaltning, SOU 2010:20,
- under konstruktion - framtidens e-förvaltning, SOU 2010:62,
- en bit på väg, SOU 2011:27,
- vägen till effektivare e-förvaltning, SOU 2011:67,
- den mjuka infrastrukturen på väg, SOU 2012:18,
- förstärkt samordning av förvaltningsgemensamma tjänster, SOU 2012:68
samt
- samordning och digital samverkan, SOU 2013:22.

I linje med detta har ett stort antal myndigheter under de senaste åren infört rutiner som gör det möjligt att t.ex. kunna ge in ansökningar elektroniskt.

Genom prop. 2005/06:28 Elektroniskt ansökningsförfarande i inskrivningsärenden m.m., har det gjorts möjligt att ge in ansökningar om inskrivning till inskrivningsmyndigheten på elektronisk väg. Efterföljande nödvändiga förordningsförändringar i inskrivningsförordningen (2000:309) som närmare anger vilka tekniska förfaranden som kan användas vid ingivande av elektroniska dokument trädde i kraft den 1 mars 2011.

2.2 E-legitimation och elektroniska signaturer

För genomförande av ett EG-direktiv om ett gemenskapsramverk för elektroniska signaturer (1999/93/EG) antog riksdagen en ny lag som trädde i kraft år 2001, lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. En elektronisk signatur kan användas för att säkerställa att elektroniskt överförd information inte har förändrats, att informationens avsändare är den som uppges samt att avsändaren inte senare förnekar att han eller hon sänt informationen.

De ökade möjligheter till informationsöverföring via internet ställer krav på utvecklade säkra system. För att kunna använda en elektronisk signatur i ett öppet system där parterna inte känner varandra i förväg, såsom internet, behöver parterna kunna inhämta information om kopplingen mellan en elektronisk signatur och en bestämd person. Därför har det utvecklats ett system för elektroniska signaturer som benämns det öppna nyckelsystemet PKI (Public Key Infrastructure). I ett sådant system utfärdas ett elektroniskt intyg (*certifikat*) av en betrodd tredje part. Ett certifikat innehåller uppgifter om vem som är innehavare av en elektronisk signatur.

Statskontoret har för statsförvaltningens räkning upphandlat certifikattjänster och tecknat ramavtal med några leverantörer av sådana tjänster. En myndighet som tar i bruk rutiner för elektronisk identifiering och signering kan avropa certifikattjänster enligt dessa ramavtal.

Regeringen beslutade den 17 juni 2010 (dir. 2010:69) att tillkalla en särskild utredare för att förbereda och genomföra bildandet av en nämndmyndighet för samordning av statens och kommunernas hantering av metoder och tjänster för elektronisk identifiering och signering (e-legitimationer). Utredningen benämns "Utredningen om bildande av en e-legitimationsnämnd". Dåvarande generaldirektören för Lantmäteriet Stig Jönsson förordnades att vara särskild utredare från den 17 juni 2010. I enlighet med förslagen har därför en E-legitimationsnämnd inrättats fr.o.m. den 1 januari 2011. Organisatoriskt tillhör nämnden Skatteverket.

Den nya nämnden har ansvar för att säkerställa att förvaltningen har tillgång till tjänster för elektronisk identifiering och signering samt s.k. identitetsintyg. Enligt förslaget ska samordningsfunktionen också tillhandahålla en identitetsintygstjänst till myndigheter och kommuner.

E-legitimationsnämndens verksamhetsplan omfattar perioden 2011 till 2013 och motsvarar den period då nämndens verksamhet samt infrastrukturen för svensk e-legitimation ska byggas upp.

Lantmäteriet kommer i sitt fortsatta utvecklingsarbete med införandet av den tekniska lösningen för elektronisk ansökan, om det nu lämnade förslaget genomförs, att följa E-legitimationsnämndens arbete för att se i vilken mån det påverkar utformningen av lösningar för myndighetens del.

2.3 Behov av lagändring

Det finns ett antal kommunikationsbehov i samband med fastighetsbildning som inte utan regeländringar kan ske på elektronisk väg (se *Formel Formkrav och elektronisk kommunikation*, Ds 2003:29, den så kallade Formelutredningen). FBL innehåller regler som med nuvarande lydelse medför att det inte är möjligt att ansöka om lantmäteriförrättning på elektronisk väg.

En ansökan om lantmäteriförrättning ska enligt de nuvarande reglerna i 4 kap. 8 § FBL göras skriftligen hos lantmäterimyndigheten. Ansökningshandlingen ska vara egenhändigt undertecknad. I visst fall kan även muntlig ansökan som görs vid förrättningssammanträde godtas. Lagtextens nuvarande ordalydelse utesluter möjligheterna att göra en ansökan i elektronisk form.

Inom Lantmäteriet har ett system för intern elektronisk signering av förrättningsdokument utvecklats och tagits i drift från våren 2009. Vidare pågår en särskild utredning där förutsättningarna för kommunikation med sakägare via internet ses över. Denna rapport innebär, om förslagen genomförs, att ett ytterligare steg nu tas inom Lantmäteriet mot ett förverkligande av tankarna bakom e-förvaltningen på så sätt att ansökningar och annan kommunikation från sakägare till lantmäterimyndigheterna smidigt kan ske med elektroniska handlingar.

3 Gällande ordning

3.1 Berörda lagar inom fastighetsbildning

Fastighetsbildningsåtgärder

Genom fastighetsbildning enligt FBL, kan fastighetsindelningen ändras genom att fastigheter nybildas (avstyckning, sammanläggning eller klyvning) eller ombildas (fastighetsreglering). Servitut kan bildas, ändras eller upphävas. Andra möjliga åtgärder är bildande av samfälligheter samt överföring av fastighetstillbehör.

Samtliga dessa åtgärder sker vid förrättning som handläggs av en lantmäterimyndighet. En ansökan om fastighetsbildning görs i normalfallet av ägarna till den eller de fastigheter som berörs av åtgärden.

FBL innehåller även regler om fastighetsbestämning. Syftet med en fastighetsbestämning är inte att åstadkomma någon ändring av fastighetsindelningen, utan endast att klargöra och för framtiden avgöra ett befintligt rättsförhållande och frågor om fastighetsindelningens beskaffenhet, om beståndet eller omfånget av ledningsrätt eller av vissa servitut och om fastighetstillbehör.

En ansökan om fastighetsbestämning görs i normalfallet av ägarna till den eller de fastigheter som berörs av bestämningen. I vissa fall kan även en kommun ansöka om fastighetsbestämning. Alla fastighetsbestämningsåtgärder grundas dock inte på en fristående ansökan eftersom en fråga om fastighetsbestämning även får tas upp till prövning om det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning.

Särskild gränsutmärkning är en åtgärd som infördes den 1 januari 2010. Den möjliggör att en fastighets gränser märks ut på marken i andra fall än vid fastighetsbildning eller fastighetsbestämning.

Anläggningsförrättning

Vid en anläggningsförrättning enligt AL kan en eller flera gemensamhetsanläggningar bildas där ingående fastigheter samverkar för att bygga och sköta gemensamma anläggningar. Den gemensamma skötseln av en anläggning ordnas på ett rättsligt bindande sätt mellan delägarna med klarlagt ansvar för kostnader m.m.

En anläggningsförrättning handläggs av en lantmäterimyndighet. Ansökan om anläggningsförrättning kan göras av ägare till en fastighet som ska delta i anläggningen. Även kommunerna, hyresgästorganisationer och länsstyrelsen kan i vissa fall begära förrättning enligt AL.

Ledningsrättsförrättning

Ledningsrätt enligt LL, innebär att en rättighet upplåts för ägare av allmännyttiga ledningar (kommun, nätägare till starkströmsledningar, telebolag etc.) att anlägga, behålla, och underhålla ledningar på annans mark, t.ex. el-, tele-, vatten- och avloppsledningar, fjärrvärme- och bredbandsledningar. Ansökan om ledningsrättsförrättning kan göras av den som för ledningsändamål vill utnyttja utrymme inom fastighet.

Förrättning om äganderättsutredning och legalisering

Äganderättsutredning enligt ÄULL syftar till att utreda oklara äganderättsförhållanden och leder till att berörda markägare får lagfart. Förordnande om äganderättsutredning meddelas av länsstyrelsen. Även lantmäterimyndigheten kan ge ett sådant förordnande om frågan om äganderättsutredning uppkommer i en pågående fastighetsbildningsförrättning.

Legalisering innebär att en före den 1 juli 1962 gjord privat delning, s.k. sämjedelning av fastighet, och vissa överlåtelse före den 1 juli 1969 samt vissa andra åtgärder före år 1972 ges rättslig verkan. Privat jorddelning är sedan 1968 inte tillåten. Förrättningar enligt denna lag handläggs av en lantmäterimyndighet. Ansökan om legalisering görs av den som äger del i den berörda fasta egendomen. Länsstyrelsen kan även i vissa fall förordna om legalisering.

3.2 Förrättningsprocessen

Allmänt

I FBL finns bestämmelser om en lantmäterimyndighets sammansättning. Det finns även bestämmelser om jäv, forum, överlämnande från kommunalt lantmäteri till statligt, formkrav för ansökan, avvisning, ombud, sammanträde, delgivning, protokoll, omröstning, besluts innehåll samt motivering, kallelse, underrättelser, protokoll osv. Vissa direkta hänvisningar görs till andra lagar. Exempelvis hänvisar FBL direkt till RB när det gäller regler om ombud och rättegångsfullmakt. Vissa mer detaljerade bestämmelser återfinns i förordningsform i FBK.

Undertecknad ansökan och bifogade handlingar

I samtliga de lagar som beskrivs i avsnitt 3.1 finns hänvisningar till FBL för hantering av handlägningsprocessen.

Ansökan ska vara skriftlig. Ansökan kan dock i vissa fall kompletteras muntligt vid ett förrättningsammansäträde. Ett uttryckligt krav finns att ansökningshandlingen ska vara egenhändigt undertecknad.

Vidare ska sökanden till ansökan i huvudskrift eller styrkt avskrift bifoga de skriftliga handlingar som han innehar och som är av betydelse i saken. Det kan röra sig om fångeshandlingar, överenskommelser om fastighetsreglering, beslut om förvaltarskap eller god man, överförmyndarsamtycke, dispenser, tillstånd av olika slag från övriga myndigheter och en rad andra handlingar som har betydelse för den materiella bedömningen av den sökta åtgärden.

Fullmakt

I 4 kap. 13 § FBL finns särskilda bestämmelser om ombud och biträde. En direkt hänvisning sker till 12 kap. RB. Därmed gäller RB:s regler om rättegångsfullmakt och de former under vilken en sådan ska lämnas vid en förrättning. Detta innebär att en skriftlig fullmakt måste uppvisas i original vid förrättningen om inte en muntlig fullmakt lämnas av huvudmannen till ombudet vid ett förrättningsammansäträde.

3.3 Kontaktuppgifter

Kontaktuppgifter i en ansökan om lantmäteriförrättning

I en ansökan om fastighetsbildning ska enligt 4 kap. 8 § FBL sökanden uppge den åtgärd sökanden önskar genomförd och uppge den eller de fastigheter för vilken sökanden för talan. Lagen kräver för närvarande inte att sökanden ska uppge mer omfattande kontaktuppgifter än så.

Att märka är att den processuella regleringen i 4 kap. FBL inte uppställer något absolut krav på att sökanden ska lämna andra uppgifter än fastighetsbeteckning för den eller de fastigheter sökanden "talar för", se 4 kap. 8 § FBL. Inte heller FL innehåller regler om att en sökande ansvarar för att lämna mer detaljerade personuppgifter. I 4 kap. 8 § FBL finns inte någon motsvarighet till den reglering av vilka kontaktuppgifter som måste lämnas i mål och ärenden vid domstolarna, se 33 kap. 1 § RB, 5 § ÄL och 3 § FPL. Detta är en brist då det försvårar förutsättningarna för myndigheten att delge kallelse till sammansäträde, förelägganden eller ansökningar m.m.

En sökande är vanligen mån om att frivilligt lämna kontaktuppgifter till myndigheten. Trots det förekommer allt som oftast problem med att erhålla korrekta kontaktuppgifter från sökanden och andra berörda sakägare trots att

dessa synes vara lätt tillgängliga för var och en. Myndigheten måste då lägga ned tid på att söka efter kontaktuppgifter vilket medför högre förrättningskostnader och längre handläggningstid för sakägarna.

Vid kontakt med sakägare som är utländska medborgare, svenskar som utvandrat eller utländska juridiska personer samt juridiska personer i likvidation, medför bristande kontaktuppgifter särskilda svårigheter vid delgivning och annan nödvändig kommunikation.

Att direkt avvisa en ansökan som bristfällig på grund av att sökanden endast angett namn och fastighetsbeteckning sker dock ytterst sällan även om en analog tillämpning av 33 kap. 1 § RB formellt skulle kunna vara möjlig. Myndigheternas service- och utredningsskyldighet medför oftast att myndigheten tar fram de uppgifter som finns tillgängliga i offentliga databaser som fastighetsregistret eller liknande och med dessa sedan förelägger sökanden om komplettering vilket ibland kan bli en utdragen process. Detta är vanligt om någon av sökandena eller berörda sakägare är bosatt utomlands, om fastigheten ägs av oskiftade dödsbon sedan flera generationer etc.

3.4 Expediering

Expediering

Tillkännagivande av en myndighets beslut och ett slutligt utlämnande av ett skriftligt beslut, kan ske på olika sätt. Dels kan ett beslut med överklagandehänvisning muntligen meddelas de närvarande vid ett sammanträde, dels kan en papperskopia av beslutet sändas per post till berörda parter. Även andra sätt kan förekomma. Detta brukar kallas expediering.

Inom fastighetsbildningsområdet används begreppet expediering i flera fall. Dels expedieras ett beslut en viss dag och på ett visst sätt varefter en tidsfrist för att kunna överklaga börjar löpa, se 4 kap. 33 a § FBL, dels expedieras normalt ett exemplar av en lagakraftvunnen lantmäteriförrättningsakt till en av de berörda sakägarna enligt 29 § FBK. Denna kopia kallas för en sakägarkopia. Mot betalning kan flera sakägare beställa en egen sakägarkopia.

I dag efterfrågar sakägare och allmänhet ofta möjligheten att få underrättelser om beslut enligt 4 kap. 33 a § FBL och sakägarexemplar av en förrättningsakt enligt 29 § FBK sänd till sig i elektronisk form per e-post utan kostnad.

Enligt 4 kap. 33 a § FBL ska skriftlig expediering av beslut ske till berörda sakägare, kommunen och länsstyrelsen i de fall de enligt 15 kap. 7-9 §§ FBL har rätt att överklaga. Enligt 24 § FBK ska expediering av beslut enligt 4 kap. 33 a § FBL ske genast och senast inom en vecka efter den dag beslutet meddelades. Ett beslut vinner enligt huvudregeln laga kraft inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

I 4 kap. 33 a § andra stycket FBL anges att lantmäteri myndigheten bestämmer om underrättelsen om beslut ska ske genom vanligt brev, delgivning eller på annat sätt. Att expedieringen inte behöver ske brevledes i form av papperskopior till sakägare m.fl., utan kan ske elektroniskt anges i prop. 2003/04:115 s. 22, varigenom 4 kap. 33 a § FBL infördes. Lagtexten anger dock inte uttryckligen något om elektroniskt tillhandahållande eller annan sådan expediering.

Elektroniska underrättelser, expedieringar av beslut, via exempelvis Lantmäteriets hemsida till sakägare eller andra berörda parter har endast använts under några enstaka år. Någon tydlig praxis har därför inte funnits angående tillämpningen av rutinerna kring dessa expedieringar.

I NJA 2011 s. 83 har frågan om sättet för expediering av skriftlig underrättelse om beslut enligt 4 kap 33 a § prövats. Lantmäteri myndighetens beslut att expediera ett förrättningsbeslut genom att hålla det tillgängligt via myndighetens internetsida ansågs i aktuellt fall som otillräckligt. I fallet bedömdes det som nödvändigt att följa upp det elektroniska offentliggörandet med ett skriftligt utsändande av beslutet per post till berörd sakägare.

Förfarandet med enbart ett elektroniskt tillhandahållande av ett beslut via en internetsida torde inte tillämpas, med hänsyn till utgången i Högsta domstolens avgörande (se ovan). Däremot kan beslutet komma att sändas per e-post som en serviceåtgärd i fall då en specifik sakägare uttryckligen meddelat myndigheten att han eller hon kommer att vara bortrest vid det sannolika tillfället för ett beslut. Beslutet sänds då normalt även till den senast kända postadress som finns för sakägaren, dvs. folkbokföringsadressen.

I dagsläget anges i 29 § FBK att den slutliga akten, sakägarexemplaret, ska sändas ut av lantmäteri myndigheterna till en sakägare inom 45 dagar från det att förrättningen eller domstols beslut eller utslag vunnit laga kraft. Minst ett exemplar ska sändas till en av sakägarna. Det finns vissa begränsningar av vilka handlingar i akten som behöver bifogas. Oftast torde det dock vara enklast att kopiera allt material. Med nuvarande normala rutin sänds sakägarexemplaret alltid per post.

Vid tillhandahållande av ett sakägarexemplar föreligger för myndigheten ingen skyldighet att säkerställa att detta exemplar verkligen kommit mottagaren tillhanda. Det sänds därmed på mottagarens risk.

3.5 Personuppgifter

I de lagar som är tillämpliga för lantmäterimyndigheternas kärnverksamhet, dvs. FBL, AL, LL och ÄULL, finns inga uttryckliga specialbestämmelser som anger hur personuppgifter ska behandlas.

Alla moment under förrättningsprocessen utgör myndighetsutövning. I den mån handläggningen av ett pågående ärende kräver att personuppgifter behandlas är detta tillåtet med stöd av 10 § PUL.

Slutresultatet av lantmäterimyndigheternas förrättningar ges offentlighet i en databas benämnd fastighetsregistret. En särskild registerförfattning, FRL, styr vad databasen får innehålla. Personuppgifter i pågående ärenden finns inte upptagna i fastighetsregistret. Personuppgifter i dessa ärenden är begränsat sökbara i lantmäterimyndigheternas interna handläggningssystem ”Trossen”. Handläggningssystemet är inte tillgängligt för allmänheten att söka i. I FRL finns också bestämmelser om hantering av personuppgifter vid utlämnande från fastighetsregistret.

I förordningen (2011:58) om behandling av personuppgifter i Lantmäteriets databas för arkiverade handlingar, som trädde i kraft den 1 mars 2011, finns ytterligare kompletterande uppgifter om vilka personuppgifter Lantmäteriets databas får innehålla, för vilket ändamål personuppgifter får behandlas etc. Tillämpningsområdet för förordningen är dock begränsat till personuppgifter i arkiverade handlingar och ska således inte tillämpas under Lantmäteriets handläggning av ett pågående ärende.

4 Överväganden

4.1 Elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning

Förslag: Ansökningar om lantmäteriförrättning ska kunna göras elektroniskt.

Det ska kunna ske genom att ett elektroniskt dokument, som finns tillgängligt som ett formulär på Lantmäteriets webbplats, fylls i och sänds in via internet.

Ingivaren ska kunna identifieras genom en elektronisk signatur.

Skälen för förslaget

Det bör införas en möjlighet att ge in ansökningar om lantmäteriförrättning på elektronisk väg.

I takt med att användningen av elektronisk kommunikation har ökat, har också medborgarnas intresse ökat för att kunna inge ansökningar elektroniskt till myndigheter. Särskilt de sakägare som frekvent ger in ansökningar om lantmäteriförrättningar har framfört önskemål om att få möjlighet att ge in dessa elektroniskt. Möjliggörandet av elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning beräknas kunna medföra väsentliga förenklingar för företag som är beroende av fastighetsbildningsåtgärder för sin verksamhet. Flera myndigheter har redan rutiner för detta. Det har t.ex. införts elektroniska ingivningsrutiner på flera andra myndighetsområden, exempelvis skatteområdet.

Enligt Lantmäteriets mening är det även inom lantmäteriområdet möjligt att skapa ett elektroniskt ansökningsförfarande som uppfyller höga säkerhetskrav och som inte ökar risken för missbruk eller försämrar rättssäkerheten.

En möjlighet att ge in ansökningar om lantmäteriförrättning på elektronisk väg bör, förutom att det gagnar ingivarna, också kunna leda till att lantmäterimyndigheternas verksamhet effektiviseras. Exempelvis slipper myndigheterna vissa skanningsarbeten. Uppgifterna i den elektroniska ansökan kan i stället med automatiserad behandling föras över direkt till lantmäterimyndighetens handläggningssystem. Arbetet med hanteringen av brevöversändelser liksom arbetet med arkivering minskar också.

Lantmäteriet har utvecklat rutiner för att direkt från handläggningssystemet lagra förrättningsakterna i ett elektroniskt arkiv. Systemet har varit i drift sedan början av år 2009. Handlingar som lantmäterimyndigheten själv upprättar i förrättningen kan efter redan införda ändringar i fastighetsbildningskungörelsen hanteras helt elektroniskt.

En ansökan som görs via formulär på internet kommer troligen oftare att bli mer fullständig eftersom vissa uppgifter kan göras obligatoriska och uppgifter som behövs för ansökan göras tillgängliga. Ett elektroniskt ansökningsformulär kan även förses med kontrollfunktioner som säkerställer att ingivna ansökningar är kompletta och korrekta. Detta minskar lantmäterimyndigheternas behov av att begära in kompletterande uppgifter.

Sammanfattningsvis anser Lantmäteriet att intresset av att förbättra lantmäterimyndigheternas service liksom intresset av att effektivisera hanteringen av lantmäteriförrättningarna talar för att det införs en möjlighet att ge in ansökningar om lantmäteriförrättning på elektronisk väg. Lantmäteriet bedömer att erforderligt tekniskt stöd för att hantera ett elektroniskt ansökningsförfarande kommer att vara utvecklat under 2014.

Ansökningsförfarandet bör baseras på internet

Redan 2001 presenterade Statskontoret på regeringens uppdrag särskilda kriterier för e-förvaltningen, se rapporten *Utvecklingen av 24-timmarsmyndigheter – lägesrapport december 2001*. Det är enligt Lantmäteriets mening naturligt att ett elektroniskt ansökningsförfarande utgår från de huvudsakliga kriterier som Statskontoret då tog fram. Naturligtvis måste även senare gjorda justeringar i dessa kriterier beaktas. Dock bör förfarandet bygga på att ansökningar till lantmäterimyndigheterna kan göras elektroniskt via Lantmäteriets hemsida på internet, www.lantmateriet.se. På denna hemsida bör bl.a. följande information och funktioner finnas samlade.

- Information om hur en ansökan om lantmäteriförrättning upprättas och inges.
- Formulär för att upprätta ansökan om lantmäteriförrättning i pappersform respektive i elektronisk form.
- En funktion som möjliggör att en elektronisk ansökan som har upprättats i ett formulär på webbplatsen, och övriga handlingar av betydelse i ärendet, kan skickas via internet till behörig lantmäterimyndighet.

Ansökan om lantmäteriförrättning genom elektroniskt dokument via internet

För att ett elektroniskt ansökningsförfarande ska fungera måste lantmäterimyndigheten utan större svårigheter vid mottagandet kunna "läsa" en elektronisk ansökan. Det förutsätter att sökanden som skickar en sådan ansökan använder en programvara som myndigheten kan hantera. Myndigheten måste även kunna identifiera avsändaren. En elektronisk ansökan måste därför uppfylla vissa grundläggande krav av tekniskt slag. Lagtekniskt bör detta komma till uttryck genom en regel om att en ansökan om lantmäteriförrättning får lämnas i form av ett *elektroniskt original*. Begreppet

elektroniskt original har av e-delegationen definierats som ”En elektronisk handling som har försetts med en elektronisk utställarangivelse så att det kan kontrolleras med ett tekniskt förfarande om handlingen är äkta.”⁸

Elektroniska signaturer ska användas för identifiering av avsändare

Eftersom flertalet lantmäteriförrättningar enbart kan handläggas efter ansökan från en viss person, t.ex. en sakägare/fastighetsägare, är det särskilt viktigt att utställaren av det elektroniska dokumentet går att verifiera på ett tillfredsställande sätt. Elektroniska signaturer brukar användas för att identifiera en avsändare och för att säkerställa att elektroniskt överförd information inte har förändrats. Det är naturligt att man i ett elektroniskt ansökningsförfarande av detta slag använder en elektronisk signatur för identifiering av avsändaren.

I lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer görs skillnad mellan ”enkel”, ”avancerad” och ”kvalificerad” elektronisk signatur. En möjlighet kan synas vara att i lagen peka ut något av dessa alternativ. Detta har dock vissa nackdelar. Ett särskilt problem är att utbudet av elektroniska signaturer är begränsat. Exempelvis tillhandahålls inte kvalificerade elektroniska signaturer i Sverige. Det kan inte heller uteslutas att andra framtida tekniska lösningar än de som baseras på internet kan komma att aktualiseras och att dessa inte kräver en lika hög säkerhetsnivå på de elektroniska signaturerna som internet gör. Mot den bakgrunden bör lagen inte precisera de krav som bör ställas på en elektronisk signatur. Det bör i stället, liksom har skett på flera andra rättsområden, överlämnas åt regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att avgöra detta, se t.ex. 2 kap. 2 § tullagen (2000:1281).

⁸ Elektroniska original, kopior och avskrifter; Vägledning från e-delegationen; 2012-06-07.

4.2 Vid vilka förrättningar ska ansökan kunna ges in elektroniskt?

Förslag: Elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning ska kunna ges in i alla slags förrättningar.

Skälen för förslaget

Olika typer av förrättningar

I avsnitt 3.1 ovan har redovisats den lagstiftning som reglerar olika typer av lantmäteriförrättningsåtgärder. FBL reglerar olika förrättningar som har till syfte att förändra fastighetsindelningen. Detta kan ske genom avstyckning, sammanläggning, klyvning eller fastighetsreglering. Vidare kan fastighetsbestämning ske. Bestämningen har till syfte att klargöra vad som är rättsliggande gällande ifråga om fastighetsindelningen eller vissa andra förhållanden som har anknytning till fastighetsindelningen. Genom bestämmelser i andra närliggande lagar ges möjligheter att genomföra anläggningsförrättningar och ledningsrättsförrättningar. Förrättningsåtgärder enligt ÅULL syftar till att utreda oklara äganderättsförhållanden samt att legalisera vissa äldre privata jorddelningar.

Gemensamma regler om ansökningar

Lantmäteriförrättningar initieras genom en ansökan från sakägare. En lantmäteri myndighet kan normalt inte ex officio, dvs. på eget initiativ, starta en förrättning. Vissa undantag finns. Ett exempel är förrättningar som avser äganderättsutredning och legalisering, där förrättningen initieras genom ett förordnande av länsstyrelsen eller, i samband med annan förrättning, av lantmäteri myndigheten.

Grundreglerna om hur en ansökan vid lantmäteriförrättning kan initieras finns i 4 kap. 8 § FBL. Lagrummet reglerar ansökningsförfarandet för de typer av åtgärder som inryms inom FBL:s regelverk. I de övriga närliggande lagarna som reglerar andra typer av förrättningar, finns hänvisningar till regeln i 4 kap. 8 § FBL. Det får till följd att grundreglerna för ansökan om olika förrättningsåtgärder även gäller för dessa. Hänvisningar finns således i 19 § AL, 16 § LL och 19 § ÅULL.

Elektronisk ansökan om förrättning

Som redovisats ovan gäller reglerna i 4 kap. 8 § FBL för ansökningsförfarandet vid alla typer av förrättning där förrättningen initieras genom en

ansökan. Det saknas skäl för att behandla regler om elektronisk ansökan vid lantmäteriförrättning på något annat sätt än att de ska gälla för alla aktuella typer av förrättningar. Särskilt i vissa typer av förrättningar bedömer Lantmäteriet att ett elektroniskt ansökningsförfarande kommer att bli helt dominerande. Det är i förrättningar rörande större infrastrukturprojekt. Dessa är ofta mer omfattande förrättningar med företag och myndigheter som sökande. Inom dessa typer av förrättningar inryms flertalet av de olika förrättningsåtgärderna, vilket således talar för att inte utesluta någon förrättningsåtgärd från ett system med elektronisk ingivning av ansökan.

Lagteknisk utformning

Rent lagtekniskt innebär det nuvarande systemet att ett tillägg till reglerna i 4 kap. 8 § FBL även kommer att gälla för förrättningar, som initieras genom ett ansökningsförfarande, som utförs med stöd av de närliggande lagarna AL, LL och ÅULL, eftersom dessa lagar hänvisar till reglerna i FBL i detta avseende.

Olika myndigheter och handläggningssystem

Det finns en statlig lantmäteri myndighet i Sverige, Lantmäteriet. Vidare finns även 38 kommunala lantmäteri myndigheter, vilka har bildats enligt lagen (1995:1393) om kommunal lantmäteri myndighet. Lantmäteriet och de kommunala myndigheterna använder handläggningssystemet "Trossen" i vilket samtliga typer av förrättningar handläggs. Lantmäteriet och de kommunala lantmäteri myndigheterna kommer att kunna använda systemet med elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning. Naturligtvis ska möjligheten att ansöka om lantmäteriförrättning på sedvanligt sätt genom ingivande av en ansökan i pappersform kvarstå oförändrad.

4.3 Elektroniska handlingar som bifogas ansökan

Förslag: Inte bara ansökningshandlingen utan även andra handlingar av betydelse i ett ärende ska kunna ges in elektroniskt. Lantmäteri myndigheten ska ha möjlighet att begära att en originalhandling ges in.

Skälen för förslaget

Handling i elektronisk form

Den som ansöker om lantmäteriförrättning ska bifoga de handlingar som åberopas och som ska läggas till grund för ansökan. Vissa väsentliga dokument som måste inges, benämns grundhandlingar (se 10 kap. 8 § FBL).

I 4 kap. 8 § fjärde stycket FBL anges att sökanden ska till ansökningshandlingen, i original eller bestyrkt kopia föga de skriftliga handlingar som sökanden innehar och som har betydelse i saken. Därmed avses handlingar som sökanden åberopar till stöd för en förrättningsåtgärd.

Lantmäteriet anser att det bör vara möjligt att ge in alla handlingar av betydelse i ett ärende i elektronisk form. Det bör dock vara möjligt för myndigheten att vid behov kräva uppvisande av originalpappershandlingen. Sådant behov kan vara för handen då det föreligger svårigheter att klarlägga någons processbehörighet, eller då det finns misstankar om oegentligheter.

Den föreslagna lösningen innebär att en ansökan som görs i pappersform mycket väl kan kompletteras med ett elektroniskt ingivande av övriga handlingar av betydelse i ett ärende. Omvänt kan också en elektroniskt ingiven ansökan kompletteras med ingivande av handlingar i pappersform.

De vanligaste handlingarna

Det finns ett flertal handlingar som en ansökan om lantmäteriförrättning kan grundas på. Bland de vanligen förekommande handlingarna återfinns olika former av fångeshandlingar; köpekontrakt, köpebrev, gåvobrev, testamenten och skifteshandlingar vid bodelningar och arvskiten. Vissa av dessa är endast handlingar som legitimerar en viss person som sakägare.

Marköverföringar genomförs ofta genom fastighetsreglering som kan grundas på, förutom sedvanliga fångeshandlingar, även överenskommelser om fastighetsreglering enligt 5 kap. 18 § FBL. En sådan överenskommelse innebär att fastighetsägaren lämnar ett medgivande till att avsteg görs från skyddet för enskilda intressen i 5 kap. 8 § FBL. Medgivandet innebär dock inte att äganderätten överförs i samband med undertecknandet av handlingen. Äganderätten övergår istället när förrättningen vunnit laga kraft och registrerats.

För flertalet av dessa fångeshandlingar och överenskommelser finns formkrav som föreskriver att dessa ska vara skriftliga, se bl.a. 4 kap. 1 § JB där formföreskrifterna avseende köp av fast egendom regleras och 5 kap. 18 § tredje stycket FBL där formföreskrifterna avseende en överenskommelse om fastighetsreglering anges.

I den så kallade Formelutredningen, ”Formel - Formkrav och elektronisk kommunikation Ds 2003:29”, har bl.a. bedömts att formkraven för både jordabalksköpen och överenskommelserna förhindrar elektroniska rutiner. Vad särskilt avser jordabalksköpen uttalades att formkraven inte bör ändras. Även kraven i vissa fall på överenskommelserna bedömdes behöva bestå. Sammanfattningsvis innebär detta att dessa grundhandlingar inte med rättslig verkan kan upprättas elektroniskt. Originalhandlingen måste således alltid i dessa fall vara en skriftlig pappershandling.

Sedan något år tillbaka finns det inget lagligt hinder mot att ge in ansökan till inskrivningsmyndigheterna i form av ett elektroniskt dokument, se bl.a. 19 kap. 10 § JB. I 19 kap. 11 a § första stycket JB räknas de olika handlingar upp, i stort att jämföra med s.k. grundhandlingar inom fastighetsbildningens

område, som får ges in elektroniskt i anslutning till ansökan. Lantmäteriet bedömer dock att en motsvarande uppräkningslista inte bör anges i de föreslagna bestämmelserna i FBL. Skälet till Lantmäteriets ställningstagande är att de handlingar som ges in i anslutning till en ansökan om lantmäteriförrättning är av mer varierande slag än vad som är fallet vid ansökan till inskrivningsmyndigheterna. Det är knappast möjligt att på ett tillräckligt avgränsat sätt uttömmande räkna upp de handlingar som kan vara aktuella i sammanhanget.

Elektroniskt original

Handlingar som redan från början endast upprättats elektroniskt, kan ges in elektroniskt. Ett exempel är ett på Lantmäteriets webbplats ifyllt formulär som därmed endast finns som ett elektroniskt dokument (ett elektroniskt original). Detta elektroniska original kan dock behöva inges i verifierad form enligt av Lantmäteriet närmare uppställda krav. Det kan exempelvis ske genom en elektronisk stämpel eller genom att ett elektroniskt undertecknande sker av dokumentet. Ingivaren verifierar därigenom med elektronisk signatur sin identitet.

Det krav på egenhändigt undertecknande som förekommer i ett flertal lagar, exempelvis vid framställande av köpehandlingar och gåvobrev avseende fast egendom, testamenten samt medgivanden vid fastighetsreglering m.fl. medför att dessa i nuläget inte kan framställas i elektroniska original. En elektronisk förmedling av dessa handlingar utan att de uppfyller kraven på egenhändigt undertecknande kommer därmed även framdeles inte att accepteras. Däremot kan det bli aktuellt att bedöma en elektronisk kopia av ett sådant pappersoriginal.

Hur bör den elektroniska kopian vara beskaffad

När det är fråga om handlingar som ursprungligen är upprättade i pappersform uppstår frågan om det bör ställas några särskilda krav på hur dessa kopieras till ett elektroniskt format.

Enligt Lantmäteriets uppfattning bör den elektroniska kopian av en pappershandling eller en elektronisk kopia av ett elektroniskt original lämpligen bestå av en bildlöst elektronisk kopia av originalhandlingen. En elektronisk kopia ska därmed vara en avbild av ett pappersoriginal eller möjligen ett elektroniskt original som avser visa både texten i originalet, originalets utseende och andra betydelsebärande element, till exempel bilder, som ingår.

Ett krav på att handlingen ska ges in i denna form har den fördelen att det dokument som lantmäterimyndigheten får del av har samma faktiska utseende som själva originalet. Till detta kommer att översändande av denna typ av handlingar, i den mån dessa låsta bilder inte kan förvanskas, idag är en etablerad metod för att elektroniskt distribuera kopior av pappersdokument. Det framstår mot denna bakgrund som mest naturligt att en elektronisk ingivning av en grundhandling sker genom att en låst elektronisk kopia av handlingen ges in.

Det finns emellertid enligt Lantmäteriets mening inte anledning att i lag slå fast vilken metod som ska användas vid den elektroniska ingivningen. I FBL bör det i stället föreskrivas att handlingen får ges in elektroniskt enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Ovan har redovisats att för några av de mest frekventa grundhandlingarna, köpehandlingar och överenskommelser, finns formkrav som förhindrar användande av elektroniska "grundhandlingsoriginal". Även för vissa andra vanliga grundhandlingar har gjorts samma bedömning. För att dessa handlingar ska kunna ges in elektroniskt i samband med en ansökan om lantmäteriförrättning är det således nödvändigt att detta sker genom ingivande av låsta elektroniska kopior av originalhandlingarna.

Särskilt om fullmakt

En fråga av viss betydelse för vilket genomslag som ett elektroniskt ansökningsförfarande får är om den som ger in en ansökan i egenskap av ombud för sökanden måste visa upp en skriftlig fullmakt. Ansökningar om lantmäteriförrättning ges ibland in av ombud. Om det krävs en sedvanlig skriftlig fullmakt, kan det antas att möjligheten att ge in elektroniska ansökningar inte kommer att utnyttjas i en optimal utsträckning, då en elektronisk ansökan i så fall måste kompletteras med en fullmakt i pappersform.

Ombud som för talan för sakägare ska förete fullmakt (se 4 kap 13 § FBL). En fullmakt kan vara skriftlig eller muntlig. En skriftlig fullmakt ska vara egenhändigt undertecknad av utställaren men behöver inte vara bevitnad. Frågan om när en fullmakt ska företas regleras genom en hänvisning i 4 kap. 13 § FBL till bestämmelserna i 12 kap. 9 § RB. Av detta lagrum följer att en skriftlig fullmakt ska visas upp i original när ombudet första gången för talan i förrättningen. Genom att ge in en ansökan om lantmäteriförrättning och då uppge sig vara ombud, anses ombudet därigenom föra talan första gången i en förrättning. Fullmakt måste dock inte omedelbart företas i samband med ansökan. Lantmäterimyndigheten kan alltid välja att ge ombudet anstånd med att styrka sin behörighet. Under tiden kan handläggningen av förrättningen fortsätta i viss utsträckning. Lantmäterimyndigheten får aldrig meddela ett fastighetsbildnings- eller fastighetsbestämningsbeslut förrän fullmakt företetts eller den tid som lantmäterimyndigheten givit ombudet att förete fullmakten löpt ut. En fullmakt som inlämnas i efterhand gäller för redan verkställda åtgärder. Enligt 12 kap. 9 § sista stycket RB ska en skriftlig fullmakt tas in i akten i original eller bestyrkt kopia.

Kravet i 12 kap. 8 § RB på att en fullmakt ska vara egenhändigt undertecknad av parten utgör ett hinder mot ett elektroniskt upprättande av denna, (se Formelutredningen, Ds 2003:29, kapitel 5.3, sid. 88 ff).

Det finns två begränsningar i möjligheterna att elektroniskt ge in en fullmakt i anslutning till en ansökan om lantmäteriförrättning. Begreppet egenhändigt undertecknad, i 4 kap. 8 § FBL, utgör en av begränsningarna. Den andra begränsningen återfinns i bestämmelsen i 12 kap. 9 § RB att en skriftlig fullmakt ska visas upp i original. I prop. 1969:128 sid. B 228-230, betonar departementschefen att förrättningsförfarandet i åtskilliga avseenden kom-

mer att ha drag som är gemensamma med ett domstolsförfarande och att det därför är av särskild betydelse att det finns föreskrifter om bl.a. fullmakt för ombud. Vidare understryks att handläggningen av förrättningen i viss utsträckning kan fortsätta innan fullmakt getts in, men att fastighetsbildningsbeslut inte får meddelas innan fullmakt ingivits. Det är således obligatoriskt för ett ombud i en förrättning att styrka sin behörighet genom ingivande av en egenhändigt undertecknad fullmakt i original. Det är även möjligt att vid förrättningssammanträde lämna en muntlig fullmakt vid sammanträdet som då antecknas i förrättningsprotokollet.

De redovisade begränsningarna utgör ett hinder mot att ge in fullmakt elektroniskt i en lantmäteriförrättning.

Att även fortsättningsvis kräva att ett ombud i samtliga fall ska uppvisa skriftlig fullmakt för lantmäterimyndigheten innan ärendet avgörs, efter att möjligheten till elektronisk ansökan införts, kommer att innebära onödigt besvär och tidspillan både för sakägare och för lantmäterimyndigheten. En överväldigande majoritet av lantmäteriförrättningarna är otvistiga utan större motstående intressen hos sakägarna. Det är därför rimligt att en bestämmelse införs som, likt de nya bestämmelserna beträffande fastighetsinskrivning (19 kap. 26 § JB) och förvaltningsprocess (49 § förvaltningsprocesslagen [1971:291]), möjliggör att ett ärende avgörs utan att fullmakt ovillkorligen behöver uppvisas för lantmäterimyndigheten. Om lantmäterimyndigheten av någon anledning är tveksam till om ett uppgivet ombud är behörig har lantmäterimyndigheten möjlighet att begära in en skriftlig fullmakt. Det kan också finnas anledning att begära att fullmakt uppvisas om förrättningen är tvistig, om det föreligger starka motstående intressen mellan sakägare eller om ett sammanträde hålls i förrättningen.

Övriga behörighetshandlingar m.m.

Det förekommer även att andra handlingar till styrkande av behörigheten för en sökande ges in som bilagor till ansökan. Det kan exempelvis vara utdrag ur bolagsregister eller föreningsregister. Behörigheten för någon att företräda juridiska personer kontrolleras dock regelmässigt av förrättningslantmätaren genom direktåtkomst till vissa offentliga register. I vissa fall förekommer dock handlingar som inte går att inhämta eller verifiera genom direktåtkomst i offentliga register. Det kan vara kommunala beslutsprotokoll med delegationsbestämmelser eller registerutdrag som styrker att en angiven person är god man eller förvaltare för en sakägare.

Gruppen av övriga behörighetshandlingar är förhållandevis heterogen och kan närmast definieras som handlingar, förutom fullmakter, genom vilka en sökande styrker sin behörighet att företräda en fysisk eller juridisk person i samband med en ansökan om lantmäteriförrättning. Det saknas anledning att ge närmare definitioner eller uppräknningar av den aktuella typen av handlingar. Gemensamt för gruppen av övriga behörighetshandlingar är att även dessa bör kunna ges in i elektronisk form som t.ex. skannade handlingar. Ett annat betraktelsesätt skulle enbart medföra en oenhetlig tillämpning och dessutom hämma möjligheterna att ansöka om lantmäteriförrättning på elektronisk väg.

Dessa övriga behörighetshandlingar kräver alltså ingen särskild reglering utan kan hanteras på samma sätt som vilken elektronisk handling som helst.

Missbruk vid elektronisk ingivning av handlingar

Ett sätt att undvika missbruk vid elektronisk ingivning av grundhandlingar är att ställa krav på att sökanden med elektronisk signatur bestyrker att den ingivna elektroniska versionen överensstämmer med originalhandlingen. Om den elektroniska versionen av handlingen inte uppfyller dessa krav kan sökanden med stöd av 4 kap. 9 § FBL föreläggas att ge in en bestyrkt handling elektroniskt eller på traditionellt sätt till lantmäterimyndigheten. Följer sökanden inte ett sådant föreläggande kan ansökan med stöd av 4 kap. 10 § FBL komma att avvisas om den till följd av bristen är så ofullständig att den inte kan ligga till grund för en förrättning.

4.4 När ska en elektronisk ansökan betraktas som inkommen?

Förslag: En elektronisk ansökan eller ett annat elektroniskt dokument ska anses ha kommit in till lantmäterimyndigheten när ansökan eller dokumentet har anlänt till ett anvisat mottagningsställe för elektroniska dokument.

Skälen för förslaget

Enligt förslagen i denna rapport ska det alltså på Lantmäteriets webbplats finnas formulär som kan användas för att upprätta elektroniska ansökningar. Rent tekniskt bör det då t.ex. vara möjligt att från fastighetsregistret direkt föra in vissa uppgifter i formuläret.

En annan fråga som aktualiseras med förslagen är vid vilken tidpunkt en elektroniskt ingiven ansökan eller ett annat dokument ska anses inkommet till lantmäterimyndigheten.

Som regel torde det vara naturligt att en elektronisk ansökan om lantmäteri-förrättning skickas till ett särskilt mottagningsställe för elektroniska dokument som avser förrättningsverksamheten. Mottagningsstället bör vara samordnat med Lantmäteriets IT-baserade handläggningssystem för förrättningar. Det finns knappast anledning att närmare författningsreglera vad som ska utgöra mottagningsställe. Det är Lantmäteriets uppgift att utveckla och anvisa ett sådant mottagningsställe. Detta mottagningsställe kan exempelvis utgöras av en server som Lantmäteriet tillhandahåller för lantmäterimyndigheternas förrättningsverksamhet. Det finns inte anledning att närmare reglera hur ansökan ska lämnas till detta mottagningsställe.

Den tidpunkt då en ansökan ska anses ha kommit in till lantmäterimyndigheten är i vissa fall avgörande för om ett köp av fast egendom är giltigt eller inte. Enligt reglerna i 4 kap. 7 och 8 §§ JB är ett köp som innebär att ett visst område av en fastighet kommer i en särskild ägares hand eller ett

förvärv av andel i en fastighet med villkor om utbrytning giltigt endast om fastighetsbildning sker i överensstämmelse med köpet genom en förrättning som är sökt senast sex månader efter den dag då köpehandlingen upprättades. Om ansökan inkommer efter den angivna sexmånadersperioden, är köpet inte giltigt mellan parterna. Den här regeln medför att det är angeläget att kunna fastställa när en ansökan om lantmäteriförrättning har kommit in till lantmäterimyndigheten.

För att skapa klarhet om när en elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning ska anses inkommen föreslås att den tidpunkt då en elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning ska anses inkommen ges en uttrycklig lagreglering.

Flera lösningar är tänkbara. En lösning är att ansökan ska anses ha kommit in redan när den har upprättats i den server som är knuten till Lantmäteriets hemsida. Ett alternativ är att den ska anses inkommen när den har anlänt till den server som har anvisats som mottagningsställe. Ytterligare en lösning är att den ska anses inkommen när den är tillgänglig för lantmäterimyndigheten.

Den mest naturliga lösningen är enligt Lantmäteriet att ansökan anses inkommen när den har anlänt till den server som har anvisats som mottagningsställe. Sökanden kommer i så fall att stå risken för överföringen av uppgifter via internet och fram till den aktuella servern. Systemet bör därför även generera en elektronisk kvittens som bekräftar till sökanden att ansökan mottagits. Samma lösning har även valts för elektronisk ansökan om inskrivning till inskrivningsmyndigheterna, vilket framgår av 19 kap. 10 a § JB. Lantmäteriet menar att likformigheten i regelverken är av betydelse eftersom inskrivningsmyndigheten numera ingår som en del av Lantmäteriet. En lösning enligt denna princip överensstämmer även med förslaget till ny förvaltningslag, se SOU 2010:29, som anger följande i förslaget till 18 § sista stycket; ” En handling som sänts till ett anvisat elektroniskt mottagningsställe, ska anses ha kommit in när den tagits emot där.”

4.5 Några frågor rörande fastighetsbildningskungörelsen

Förslag: Lantmäteriet ska få meddela närmare föreskrifter av teknisk natur för det elektroniska förfarandet.

Skälen för förslagen

29 § FBK

I 29 § FBK anges att förrättningshandlingar ska expedieras till sakägare efter förrättningens avslutande. För närvarande sker det genom att en papperskopia av förrättningsakten sänds per post till en sakägare. Genom att det nu införs en möjlighet till ingivning elektroniskt av ansökningar och dokument i ett ärende är det följdriktigt att också i denna bestämmelse lägga till ett nytt stycke med innebörd att lantmäterimyndigheten bestämmer på vilket sätt en aktkopia ska expedieras till en sakägare, dvs. även en möjlighet till en elektronisk expediering.

38 § FBK

Elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning förutsätter att det meddelas vissa föreskrifter av teknisk natur för det elektroniska förfarandet. Vidare måste även föreskrifter meddelas om vilka elektroniska signaturer som får användas. Det är lämpligt att föreskrifter av sådan teknisk karaktär meddelas på myndighetsnivå, dvs. av Lantmäteriet. Bestämmelser om att sådana föreskrifter får ges bör tas in i 38 § FBK.

Att kunna säkerställa en handlings autenticitet är viktigt. Detta innebär att det säkerställs att ett dokument är vad det utger sig för att vara vad gäller tillkomst och ursprung m.m. (jfr SS-ISO-15489, som Riksarkivet använder som standarddefinition). Genom föreskriftsrätt för Lantmäteriet kan rätt krav på autenticitetskontroll ställas.

4.6 Kontaktuppgifter

Förslag: Sökanden ska lämna uppgift om personnummer, adress, telefonnummer, mobiltelefonnummer, e-postadress och övriga uppgifter av betydelse för delgivning av sökanden eller annan sakägare.

Skälen för förslaget

I samband med att det här föreslås att en ansökan om lantmäteriförrättning ska kunna ske elektroniskt, finns det anledning att ta upp en generell fråga om en ansökans innehåll.

I 4 kap. 8 § FBL anges att sökanden ska uppge för vilka fastigheter han för talan. Inga krav uppställs i övrigt på lämnande av egna kontaktuppgifter. Lantmäterimyndigheten måste därmed ofta leta fram uppgifter om adress, telefonnummer och liknande för att enkelt och snabbt komma i kontakt med sökanden. Inte heller FL innehåller tillämpliga utfyllande regler om ansvar för sökanden att lämna fullständiga kontaktuppgifter. Det torde i och för sig vara underförstått i båda nämnda lagar att dessa uppgifter ska lämnas men så sker inte alltid.

Som jämförelse kan nämnas att vid ingivande av en ansökan om stämning till domstol finns detaljerade krav på vad en ansökan ska innehålla. Självklart ska sökanden men även hans motpart kunna identifieras och uppgifter finnas om var domstolen kan kontakta dem (33 kap. 1 § RB och 5 § ÄL). Uppgifternas fullständighet är av stor betydelse vid all kommunikation och delgivning.

Avsaknaden av fullständiga kontaktuppgifter skapar onödiga förseningar i handläggningen. Visserligen kan lantmäterimyndigheten förelägga sökanden att avhjälpa bristen, se 4 kap. 9 § FBL och om föreläggandet inte följs kan ansökan avvisas, se 4 kap. 10 § FBL. Handläggningen av ärenden blir dock inte totalt sett effektivare av att en mängd avvisningar sker.

Onödiga avvisningsbeslut samt balanser av ärenden som måste kompletteras kan undvikas genom att en skärpning sker av kravet på en sökande att lämna fullständiga kontaktuppgifter. Genom möjligheten att ansöka elektroniskt, vilket många sakägare föredrar, kombinerat med krav på skärpt ansvar för fullständiga kontaktuppgifter, ökar möjligheten för myndigheten att handlägga ärenden både tids- och kostnadseffektivare.

Ändrade bestämmelser efter mönster från 33 kap. 1 § RB och 5 § ÄL är därför lämpliga att införa. I de fall e-postadressuppgifter finns och lämnas kan en bekräftelse av en elektroniskt inkommen ansökan ske omedelbart till den av sökanden uppgivna e-postadressen.

Förslaget till ny lagtext i 4 kap. 8 § FBL om lämnande av kontaktuppgifter motsäger inte vad som föreslås i betänkandet om ny förvaltningslag och vad som anges om ansvar för lämnande av uppgifter om kontaktuppgifter, se SOU 2010:29, s. 369 ff.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2014. Några särskilda övergångsbestämmelser är inte nödvändiga.

Skälen för förslaget

De föreslagna ändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. En lämplig tidpunkt är den 1 juli 2014.

När lagändringarna har trätt i kraft kan man använda sig av elektronisk kommunikation enligt förslagen i denna rapport oavsett när ett ärende har inletts. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs därför inte.

6 Kostnader och andra konsekvenser

Förslagen samt syftet med förslagen

Den traditionella formen för att ansöka om en förrättning vid en lantmäteri-myndighet är att sända in en pappershandling, egenhändigt undertecknad. Kommunikation i övrigt mellan allmänheten, lantmäteri myndigheterna och övriga myndigheter sker ännu huvudsakligen genom traditionellt sändande av skriftliga pappershandlingar.

Syftet med denna rapport är att lämna förslag till hur ett elektroniskt ansök-ningsförfarande kan se ut och hur annan elektronisk kommunikation kan ske mellan lantmäteri myndigheterna och allmänheten.

Om en ansökan om lantmäteriförrättning kan ske elektroniskt finns goda förutsättningar för att förrättningshandläggningen kan bli effektivare. Om expediering av förrättningsakter i vissa mer frekvent förekommande situationer i stället kan ske elektroniskt medför detta ökad service till sakägarna då beslutsdokumenten blir mer lättillgängliga. Det skulle också medföra kostnadsbesparingar för såväl sakägare som för lantmäteri myndigheterna. Dessutom kan förslagen om regelförändring medföra att några delmål uppnås mot det slutliga målet att lantmäteri myndigheterna ska bli en s.k. e-myndighet.

Alternativa lösningar och oförändrade regler

Det saknas alternativa lösningar som medför samma effektivitetsvinster som de föreslagna lösningarna erbjuder. Oförändrade regler medför att regeringens mål om 24-timmarsmyndigheter och en effektiv e-förvaltning inte kommer att kunna nås.

Berörda

De som berörs av förslaget är fastighetsägare, såväl enskilda som företag och organisationer. Naturligtvis berör förslagen även Lantmäteriet, de kommunala lantmäteri myndigheterna samt andra myndigheter som äger eller förvaltar fast egendom, byggnader eller andra anläggningar. Antalet ansökningar om en lantmäteriförrättning varierar något mellan åren beroende på konjunktur men ligger normalt i storleksordningen 20 000 ansökningar per år.

Kostnader för det allmänna

Genom författningsändringarna införs ett elektroniskt ansökningsförfarande för lantmäteriförrättningar. Som utgångspunkt för förslagen har delvis använts de beslutade lagändringarna som möjliggör elektronisk ansökan om inskrivning till inskrivningsmyndigheten (numera fastighetsinskrivningen inom Lantmäteriet).

Utvecklingen av ett elektroniskt ansökningsförfarande medför vissa utvecklingskostnader som belastar Lantmäteriet och lantmäterimyndigheterna. Speciella informationsinsatser om de nya reglerna blir aktuella. Information om ändringarna kan huvudsakligen ske genom att den hålls tillgänglig via Lantmäteriets hemsida (www.lantmateriet.se), vilket torde vara den mest kostnadseffektiva sättet. Kostnaderna finansieras inom den ram för utvecklingsverksamhet som ingår i underlaget för de avgifter som tas ut vid lantmäteriförrättningar.

På sikt torde förändringarna bidra till att lantmäterimyndigheternas leveranstider och kostnader för handläggning av ärenden minskar. Förändringarna innebär att myndigheterna slipper vissa arbetsmoment, däribland vissa skannings- och registreringsuppgifter, och generellt sett får ett smidigare och snabbare sätt att kommunicera med sakägarna. Förslagen påverkar inte statens eller kommunernas finanser, eftersom lantmäterimyndigheternas verksamhet huvudsakligen är avgiftsfinansierad.

Sammantaget torde därför de föreslagna ändringarna inte leda till ökade kostnader för det allmänna.

Kostnader och konsekvenser för enskilda

För en sökande medför det nya ansökningssättet ett flexiblere och snabbare sätt att kommunicera med myndigheten. Färre handlingar behöver skickas per post till lantmäterimyndigheterna, vilket leder till förenklad hantering för en sökande. Vidare kommer en sökande sannolikt inte behöva komplettera bristfälliga ansökningar i samma utsträckning som tidigare genom att kontroller och stöd kan byggas in i ett elektroniskt förfarande samtidigt som kompletteringar när de väl behövs kan lämnas i en smidigare form.

Förslaget om att en kopia av en förrättningsakt kan sändas elektroniskt till en sakägare kommer sannolikt att leda till att enskilda fastighetsägare lättare kan hålla ett eget elektroniskt "hemmaarkiv" med handlingar om sin fastighet. I detta elektroniska arkiv finns då kartor och andra beslutshandlingar som en fastighetsägare enkelt kan sända vidare vid behov. Det elektroniska expedierandet medför att sakägare besparas kostnaden och besväret att behöva beställa nya papperskopior från en lantmäterimyndighet vid exempelvis ansökningar om bygglov då kartunderlag krävs eller vid begäran om andra myndighetstillstånd samt vid en försäljningssituation då mäklare ofta efterfrågar kartor och andra handlingar.

Det kommer även fortsättningsvis att vara möjligt att ansöka om lantmäteriförrättning genom en sedvanlig pappershandling. Det innebär att de sakägare som inte har tillgång till utrustning för ett elektroniskt ansökningsförfarande

eller inte har tillräckliga kunskaper för detta förfarande inte kommer i en sämre situation än tidigare.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms sakna betydelse ur ett jämställdhetsperspektiv men ha en positiv effekt ur ett demokrati- och tillgänglighetsperspektiv. Det område som förslagen avser omfattas inte av någon EU-reglering.

Sammantaget torde därmed de föreslagna regeländringarna inte leda till några negativa konsekvenser.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

4 kap. 8 §

En ansökan om fastighetsbildning ska göras i pappersform eller i form av ett elektroniskt original hos lantmäteri myndigheten.

En muntlig ansökan som görs vid förrättnings sammanträde ska dock godtas, om den väckta frågan lämpligen kan prövas vid samma förrättning.

Sökanden ska ange den åtgärd som han eller hon önskar genomförd samt uppge den eller de fastigheter för vilka han eller hon för talan. I den mån det kan anses skäligt att sökanden skaffar uppgifter om detta eller sådana ändå är tillgängliga för sökanden, ska han eller hon också ange de andra fastigheter som saken angår liksom sådana uppgifter som avses i 8 a § första och andra styckena som behövs för att myndigheten ska kunna komma i kontakt med fastighetsägarna samt de innehavare av servitut, nyttjanderätt eller rätt till elektrisk kraft som kan beröras av åtgärden.

En ansökningshandling ska vara undertecknad av sökanden eller hans eller hennes ombud.

Till en ansökningshandling ska sökanden i original eller bestyrkt kopia bifoga de handlingar som han eller hon innehar och som är av betydelse i saken. Om en handling ges in i form av en bestyrkt kopia får lantmäteri myndigheten begära att originalhandlingen uppvisas.

I paragrafen finns bl.a. bestämmelser om på vilka sätt en ansökan om lantmäteri förrättning får göras samt vad den ska innehålla. Bestämmelserna är som utgångspunkt tillämpliga oavsett om ansökan görs i pappersform, elektroniskt eller muntligen.

I första stycket har en ändring gjorts beträffande i vilka former en ansökan om fastighetsbildning kan ske. Ändringen innebär att ansökan kan ske både i pappersform och i elektronisk form. Även en muntlig ansökan ska godtas under vissa förutsättningar, se andra stycket. Med elektroniskt original menas en handling som har försetts med en elektronisk utställarangivelse så att varje nytt exemplars äkthet kan kontrolleras med ett tekniskt förfarande. Detta beskrivs vanligtvis så att det finns ett originalinnehåll som kan kopie-

ras så att varje exemplar får samma egenskaper. Det finns således inte ett unikt fysiskt exemplar.

I *andra stycket*, behandlas muntliga ansökningar. Bestämmelsen är, bortsett från några språkliga justeringar, oförändrad.

I *tredje stycket* regleras vilka uppgifter sökanden ska lämna i sin ansökan. Skyldigheten att lämna uppgifter om andra berörda fastighetsägare och innehavare av servitut m.m. utvidgas, så att sådana uppgifter som anges i 8 a § första stycket ska lämnas. Även vissa uppgifter om eventuella ombud och ställföreträdare ska lämnas (8 a § andra stycket). Ändringen innebär att ett större ansvar läggs på sökanden att bidra med kontaktuppgifter och andra förhållanden av betydelse, om berörda fastighetsägare, innehavare av servitut, nyttjanderätt och elektrisk kraft, då förhållandena är av intresse i en delgivningssituation. Många uppgifter är lättillgängliga via offentliga databaser sökbara via internet eller genom telefonkontakt med folkbokföringen. Vid ansökan om geografiskt omfattande anläggnings- eller ledningsrättsförrättningar då anläggningen inte redan är utbyggd och befintlig torde saken förhålla sig annorlunda. I dessa fall är oftast sakägarkretsen ännu inte bestämd och därmed kan endast ungefärliga uppgifter om andra berörda fastighetsägare föreligga.

I *fjärde stycket* föreskrivs att en ansökan ska vara undertecknad av sökanden eller dennes ombud. Även en ansökan som görs i form av ett elektroniskt dokument ska undertecknas. De närmare kraven på hur en elektronisk ansökan ska undertecknas kommer att läggas fast i Lantmäteriets föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet i 8 b §.

I *femte stycket* finns bestämmelser om handlingar som bifogas ansökan. Kravet på att handlingarna ska vara skriftliga utgår, vilket är avsett att förtydliga att även handlingar i elektronisk form omfattas av bestämmelsen. Sådana handlingar som är av betydelse i saken kan således ges in i pappersoriginal, papperskopia, elektroniskt original eller elektronisk kopia. De närmare förutsättningarna för hur en elektronisk handling ska vara utformad och hur den ska ges in kommer att anges i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer (8 c § första stycket).

I det nya *sjätte stycket* finns bestämmelser om att lantmäterimyndigheten får begära att originalhandlingen uppvisas. Ändringen innebär att rådande praxis lagfästs. Bestämmelsen innebär att när en lantmäterimyndighet anser att behov finns får den kräva att sökanden uppvisar originalhandlingen. Bestämmelsen är även tillämplig när en elektronisk kopia av en handling har getts in.

4 kap. 8 a §

En ansökan om lantmäteriförrättning ska innehålla uppgift om sökandens

- 1. personnummer eller organisationsnummer,*
- 2. postadress och adress till arbetsplats samt i före-kommande fall annan adress där sökanden kan anträffas för delgivning genom stämningsman,*
- 3. telefonnummer till bostaden och arbetsplatsen samt mobiltelefonnummer, med undantag för nummer som avser ett hemligt telefonabonnemang som behöver uppges endast om lantmäterimyndigheten begär det,*
- 4. e-postadress, och*
- 5. förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning med honom eller henne.*

Förs sökandens talan av ställföreträdare, ska motsvarande uppgifter lämnas även om denne. Har sökanden ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.

Uppgifter som avses i första-andra styckena ska gälla förhållandena när uppgifterna lämnas till lantmäterimyndigheten. Ändras något av dessa förhållanden eller är en uppgift ofullständig eller felaktig, ska det genast anmälas till lantmäterimyndigheten.

I paragrafen, som är ny, anges vilka kontaktuppgifter en sökande ska lämna i ansökan. Skyldigheten för sökanden att uppges sådana kontaktuppgifter bidrar till att myndigheten snabbt och enkelt kan nå sökanden, dess ställföreträdare eller ombud. Bestämmelsen har utformats med 33 kap. 1 § RB som förlaga.

Uppgifterna som sökanden ska lämna om sig själv anges i första stycket. Med annan adress där sakägare eller annan berörd kan anträffas för delgivning genom stämningsman, enligt punkten 2, avses vistelse på adress i inte ringa omfattning såsom dubbelbosättning på grund av familje-, arbets-, studie-, eller vårdförhållanden. Till förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning, enligt punkten 5, avses tillfällig vistelse på annan ort i landet eller utomlands, längre resor, skiftarbete, säsongsarbete osv. Även omständighet som att någon är avliden, saknar bostadsadress, är utvandrad till visst land, eller att ett företag saknar ställföreträdare, är i likvidation eller försatt i konkurs avses.

Att sökanden även har skyldighet att uppges motsvarande uppgifter för ägare till andra fastigheter som saken angår, liksom för innehavare av servitut, nyttjanderätt eller rätt till elektrisk kraft framgår av 8 § tredje stycket.

I *andra stycket* anges att sådana kontaktuppgifter som avses i första stycket ska lämnas också beträffande en ställföreträdare för sökanden. Även vissa kontaktuppgifter till ett ombud ska lämnas.

I *tredje stycket* åläggs sökanden att så snart en kontaktuppgift ändras genast anmäla detta till myndigheten. Paragrafen är huvudsakligen en ordningsbestämmelse som lantmäterimyndigheten har att erinra sakägare om dels vid en

bekräftelse av mottagandet av en ansökan, dels fortlöpande under ett ärendes handläggning.

4 kap. 8 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur en ansökan i form av ett elektroniskt original ska utformas, undertecknas och ges in till lantmäteri myndigheten.

En ansökan om fastighetsbildning som ges in i form av ett elektroniskt original, ska lämnas till ett mottagningsställe för elektroniska handlingar som lantmäteri myndigheten har anvisat.

En ansökan ska anses ha kommit in till lantmäteri myndigheten när den har anlänt till ett sådant mottagningsställe.

I paragrafen, som är ny, behandlas frågor av teknisk karaktär beträffande elektroniska ansökningar, bl.a. hur en elektronisk ansökan ska vara utformad, undertecknad samt hur och vart den ska ges in. Vidare regleras när ansökan ska anses inkommen till lantmäteri myndigheten.

Av första stycket framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (Lantmäteriet) får meddela föreskrifter om hur en ansökan i elektronisk form ska utformas, undertecknas och ges in till lantmäteri myndigheten. De föreskrifter som meddelas med stöd av bestämmelsen kan avse t.ex. om ett visst formulär på lantmäteri myndighetens webbplats måste användas, att en elektronisk signatur enligt 2 § Lag (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer ska användas vid underskrift av ansökan, på vilket sätt den elektroniska ansökan ska ges in till lantmäteri myndigheten och till vilket mottagningsställe ansökan ska ges in.

Av andra stycket framgår att en elektronisk ansökan ska lämnas till ett mottagningsställe för elektroniska handlingar som lantmäteri myndigheten har anvisat. Detta mottagningsställe kan t.ex. vara en server som Lantmäteriet tillhandahåller.

Av tredje stycket framgår att ansökan ska anses ha kommit in till lantmäteri myndigheten när den har anlänt till det anvisade mottagningsstället. Det gäller även om mottagningsstället utgörs av en anordning som varken är lokaliserad till myndighetens lokaler eller som myndigheten har kontinuerlig åtkomst till. Avsändaren står risken för att överföringen inte fungerar av uppgifter via internet och fram till den server som anvisats som mottagningsställe. Överföringen från denna server till respektive lantmäteri myndighet sker däremot inte på avsändarens risk.

Att fastställa tidpunkten för när en handling eller uppgift har anlänt till den server som anvisats som mottagningsställe är en bevisfråga. Vid bland annat köp av del av en fastighet är det av stor vikt att med säkerhet kunna avgöra när en ansökan kommit in till myndigheten då köpet enligt 4 kap. 7-8 §§ JB blir ogiltigt om ansökan inte skett inom viss tid. Av betydelse för bevisfrågan är de funktioner för registrering och loggning som finns i det aktuella datorsystemet samt den mottagningskvittens som sökanden får.

4 kap. 8 c §

En handling i ett fastighetsbildningsärende får ges in elektroniskt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur elektroniska handlingar får ges in elektroniskt.

Om en handling som avses i första stycket ges in elektroniskt, ska den elektroniska handlingens överensstämmelse med originalet vara bestyrkt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur elektroniska handlingar bestyrks.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om ingivning av elektroniska handlingar i ett fastighetsbildningsärende.

I *första stycket* anges att handlingar i ett fastighetsbildningsärende får ges in elektroniskt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (Lantmäteriet) får meddela. Bestämmelsen omfattar inte bara sådana handlingar som bifogas en ansökan om lantmäteriförrättning och som är av betydelse i saken, utan även andra handlingar som ges in under ärendets gång, t.ex. en kopia av en fullmakt.

I *andra stycket* anges att när en handling ges in i elektronisk form, ska handlingens överensstämmelse med originalet bestyrkas. Föreskrifter om hur ett sådant bestyrkande ska ske kommer att meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (Lantmäteriet).

4 kap. 9 §

Om en ansökan inte uppfyller föreskrifterna i 8, 8 a eller 8 c §, eller i övrigt är ofullständig, får lantmäterimyndigheten förelägga sökanden att avhjälpa bristen.

Om lantmäterimyndigheten har beslutat att sökanden ska betala förskott på förrättningskostnaderna innan ansökan tas upp till prövning, får sökanden också föreläggas att fullgöra denna skyldighet.

I paragrafen finns bl.a. bestämmelser om att lantmäterimyndigheten får förelägga sökanden att komplettera en ofullständig ansökan.

Av *första stycket* framgår att lantmäterimyndigheten kan förelägga sökanden att komplettera en bristfällig ansökan. Så kan ske om sökanden inte har lämnat de kontaktuppgifter som krävs enligt 8 a §. Lantmäterimyndigheten får även förelägga om komplettering när en elektronisk ansökan inte uppfyller de krav som följer av 8 c §. Bestämmelsen är även tillämplig på föreskrifter som har meddelats med stöd av bemyndiganden i de aktuella paragraferna.

Andra stycket justeras språkligt.

4 kap. 13 §

En förrättningslantmätare eller en god man får inte vara ombud för eller biträde åt sakägare vid den lantmäterimyndighet som han tillhör. Den som har tagit befattning med saken i sin tjänst eller såsom ombud för eller biträde åt sakägare med motstående intresse får inte heller vara ombud eller biträde. Detsamma gäller den som står i sådant förhållande till förrättningsman som avses i 4 kap. 12 § rättegångsbalken.

En skriftlig fullmakt behöver inte visas upp annat än om lantmäterimyndigheten anser att det behövs.

I övrigt gäller 12 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

I paragrafen finns bestämmelser om ombud och biträde i ett fastighetsbildningsärende.

I första stycket görs vissa språkliga justeringar.

I *andra stycket*, som är nytt, anges att ombud inte behöver styrka sin behörighet annat än i de fall lantmäterimyndigheten anser att det behövs. Om lantmäterimyndigheten av någon anledning är tveksam till om ett uppgivet ombud är behörig har lantmäterimyndigheten möjlighet att begära in en skriftlig fullmakt. Det kan också finnas anledning att begära att fullmakt uppvisas om förrättningen är tvistig, om det föreligger starka motstående intressen mellan sakägare eller om ett sammanträde hålls i förrättningen.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering

2 §

Äganderättsutredning sker vid förrättning, som handläggs av lantmäteri myndigheten.

Om äganderättsutredningen är av betydelse för en annan förrättning som handläggs av lantmäteri myndigheten, får myndigheten handlägga äganderättsutredningen och den andra förrättningen gemensamt.

Bestämmelserna i 4 kap. 1–7, 8 c, 12 och 13 §§, 14 § första och fjärde styckena, 16–23, 28 och 29 §§, 30 § första stycket samt 31 och 33–40 §§ fastighetsbildningslagen (1970:988) tillämpas också i fråga om äganderättsutredning.

Lantmäteri myndigheten *ska* underrätta den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet om tid och plats för sammanträden, om en sådan nämnd kan antas ha ett intresse i ärendet.

En äganderättsutredning inleds inte efter en ansökan utan antingen efter förordnande av länsstyrelsen eller efter förordnande av lantmäteri myndigheten om frågan om äganderättsutredning uppkommer i en pågående fastighetsbildningsförrättning. På grund av detta har inte paragrafen innehållit någon hänvisning till FBL:s bestämmelser om ansökan. I paragrafen införs därför en hänvisning till 8 c § FBL i syfte att möjliggöra ingivning av elektroniska handlingar även vid äganderättsutredningar.

7.3 Förslaget till förordning om ändring i fastighetsbildningskungörelsen (1971:762)

29 §

Inom fyrtiofem dagar från det att förrättningen eller, om *överklagande skett*, domstolens avgörande vunnit laga kraft ska ett exemplar av förrättningshandlingarna sändas till sakägaren. Om det finns flera sakägare, ska expediering ske till den av dem som de utser eller, om de inte kan enas, till den av sakägarna som förrättningslantmätaren utser. En handling som utan olägenhet kan undvaras av sakägaren behöver inte översändas.

Lantmäterimyndigheten bestämmer om förrättningshandlingarna ska skickas med vanligt brev eller på något annat sätt.

I paragrafen finns bestämmelser om expediering av förrättningshandlingarna till sakägare.

I andra stycket, vilket har utformats med 4 kap. 33 a § FBL som förlaga, klarläggs att lantmäterimyndigheten bestämmer på vilket sätt som sakägarkopia av en akt expedieras till sakägare. Som huvudregel, då ansökan gjorts i elektronisk form, bör expediering ske till en av sakägaren i ansökan angiven e-postadress.

Det åligger en sökande, enligt 4 kap. 8 a § FBL, att uppge aktuella kontaktuppgifter. En sökande ska även meddela eventuella ändringar av kontaktuppgifter genast till myndigheten.

I tillämpningen kan, för det fall e-postadressen är inaktuell och meddelandet inte når sakägaren (studsar tillbaka), myndigheten sända sakägarkopian per post.

Lantmäterimyndigheten får även vid pappersansökan sända sakägarkopian som ett elektroniskt dokument till en angiven e-postadress om det bedöms lämpligt. Det kan t.ex. röra sig om när sakägaren är en juridisk person eller då sakägaren tidigare under förrättningen kommunicerat med lantmäterimyndigheten via e-post.

38 §

Lantmäteriet får meddela närmare föreskrifter om

1. förande av dagbok,
2. akter,
3. arkivering,
4. fastställande av lösen,
5. *hur en ansökan om fastighetsbildning i form av ett elektroniskt original ska utformas, undertecknas och ges in till lantmäterimyndigheten*
6. *förutsättningarna för att ge in andra handlingar i ärendet elektroniskt, och*
7. *hur en elektronisk handlings överensstämmelse med originalet ska vara bestyrkt.*

Lantmäteriet får även i övrigt meddela föreskrifter som behövs för tillämpningen av fastighetsbildningslagen (1970:988), lagen (1970:989) om införande av fastighetsbildningslagen, lagen (1970:990) om förmånsrätt för fordran på grund av fastighetsbildning och denna kungörelse.

I paragrafen finns bemyndiganden för Lantmäteriet att meddela föreskrifter om vissa frågor som rör hantering av fastighetsbildningsärenden.

I första stycket punkten 5, som är ny, bemyndigas Lantmäteriet att meddela föreskrifter om hur en ansökan i form av ett elektroniskt dokument ska utformas, undertecknas och ges in till lantmäterimyndigheten. De föreskrifter som får meddelas med stöd av bemyndigandet är sådana som avses i 4 kap. 8 b § första stycket FBL.

I första stycket punkten 6, som är ny, bemyndigas Lantmäteriet att meddela föreskrifter om förutsättningarna för att ge in andra handlingar än själva ansökningshandlingen elektroniskt. De föreskrifter som får meddelas med stöd av bemyndigandet är sådana som avses i 4 kap. 8 c § första stycket.

I första stycket punkten 7, som är ny, bemyndigas Lantmäteriet att meddela föreskrifter om hur en elektronisk handlings överensstämmelse med originalet ska vara bestyrkt. De föreskrifter som får meddelas med stöd av bemyndigandet är sådana som avses i 4 kap. 8 c § andra stycket FBL.